

Rakennushistoriaselvitys
Kuopion Tilakeskus

Sivu 1 (13)
Anu Taskinen
suunnittelija
rakennustutkimus ja kulttuuriympäristöt

ISS Proko Oy/Kuopion Tilakeskus 2009

MALJALAHDENKATU 18
eli entinen Kuopion maalaiskunnantalo

SISÄLTÖ

1	JOHDANTO	3
2	KUOPION MAALAIKUNNANTALON PERUSTAMINEN	3
3	RAKENNUKSEN VAIHEET	5
4	RAKENNUKSEN SÄILYNEISYYS	8
5	RAKENNUKSEN ARVOT JA NIIDEN SÄILYTTÄMINEN	12
6	LÄHTEET	13

1 JOHDANTO

Kuopion kaupungin Tilakeskus teetti kohteista Maljalahdenkatu 18, Vuorikatu 27 ja Asemakoulu rakennushistoriaselvityksen kevättalvella 2010. Selvitykset laati rakennustutkija, FM Anu Taskinen Pöyry Finland Oy:stä.

Maljalahdenkatu 18 toimi vuosina 1913 – 1968 Kuopion maalaiskunnan kunnantalonä. L:n muotoisen hirsirakennuksen vanhin osa on asuinrakennus 1800-luvun lopulta ja uudempi puoli on rakennettu toimitiloiksi kunnallishallinnolle 1917. Maljalahdenkatu 18 ja Vuorikatu 27 eli Kuvakukon talo sisältyvät Kuopion kaupungin kulttuuriympäristöjen hoito-ohjelman (2007) kohdeluetteloon kulttuuri- ja rakennushistoriallisina kohteina. Molemmat rakennukset on osoitettu Kuopion seudun maakuntakaavassa (2008) *maakunnallisesti tärkeäksi alueeksi* (ma 11.1310).

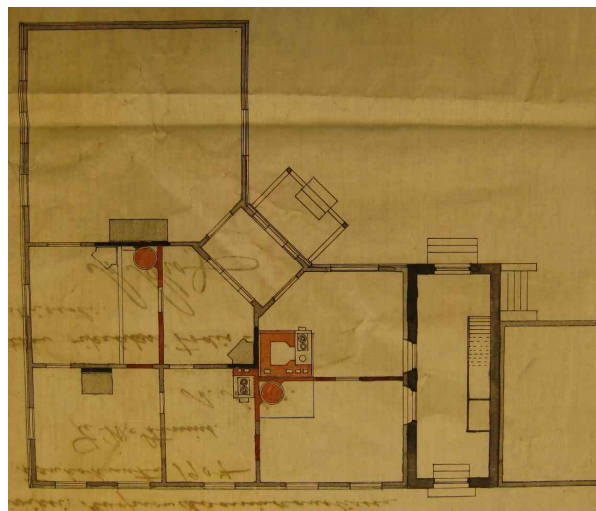
Maljalahdenkatu 18:sta on käytävissä ajantasaiset, Sillman Digital Oy:n v. 2009 laatimat mittapiirustukset

2 KUOPION MAALAISKUNNANTALON PERUSTAMINEN

Kuopion maalaiskunta koostui Kuopion kaupunkia ympäröivästä maaseudusta. Kuopion pitäjänä tunnettu laaja alue oli hallinnollisesti olemassa n. 400 vuotta ennen sulautumistaan Kuopion kaupunkiin 1968.

Suomen suuriruhtinaskunnan kunnallishallinto uudistui 1865, kun valtiopäivät antoi asetuksen seurakuntien ja kuntien hallinnon erottamiseksi toisistaan. Aiemmin seurakuntien ja kuntien yhteistä hallintoa hoidettiin säännöllisesti kokoontuvien pitäjänkokouksin. Kuopion maalaiskunnassa pitäjänkokouksen korvaava kuntakokous perustettiin 1868, mutta kokouksia pidettiin vuoteen 1873 asti Tuomiokirkossa jumalanpalvelusten jälkeen. Valtiopäivien asetuksen mukaan kuntakokoukset tuli kuitenkin pitää seurakunnasta irrallisissa tiloissa, joten kuntakokoukset siirrettiin kirkkoherra Granitilta vuokrattuun nk. kuntasuoneeseen.

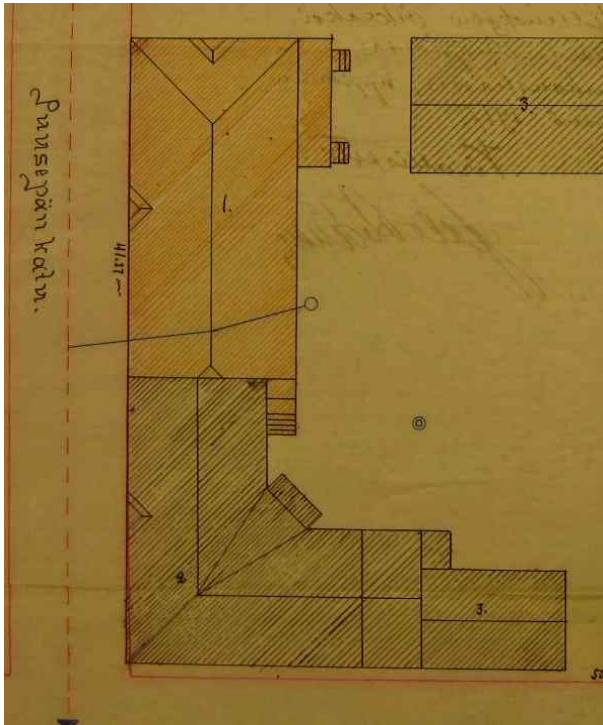
Oma kunnantalo päätettiin rakentaa 1899, mutta sopivaa tonttia ei löytynyt, joten kuntakokous joutui toimimaan eri vuokratiloissa. Vuonna 1906 kuntakokous sai tarjouksen myytävästä kiinteistöstä tuomari A. F. Andersinilta.¹ Andersinin talon rakennuslupa oli myönnetty 1884 ja sen oli suunnitellut arkkitehti Josef Stenbäck,¹ joka tuli myöhemmin tunnetuksi mm. osallistumisestaan Kuopion kaupungintalon suunnitteluun. Kuntakokous osti Vuorikadun varren tontin rakennuksineen, joita olivat kaksiporstuainen päärakennus, ulkorakennukset sekä pienempi asuinrakennus Maljalahdenkadun ja Puusepänkadun kulmassa. Nykyisen Kuvakukon talon paikalla sijainneesta päärakennuksesta tehtiin ensimmäinen maalaiskunnantalo 1907. Samana vuonna myös kulmataloon tehtiin pieniä tilamuutoksia. Kunnantaloon tuli tilat oikeussalille, kuntakokoukselle, vankihuoneelle, ja kanslialle odotusauloineen. Rakennus tuhoutui palossa 1912, ja maalaiskunnan rakennustoimikunta esitti v. 1913 ”ajanmukaisen kivitalon” rakentamista tyhjälle paikalle. Hanke tyrmättiin kalliina, ja kunnantaloksi kunnostettiin saman tontin pienempi asuinrakennus: kulmataloa laajennettiin Puusepänkadun suuntaisella lisäosalla 1917, suunnittelijana P. J. Pitkänen.ⁱⁱ Hän oli piirtänyt ja urakoinut useita asuintaloja ja kouluja Kuopioon.²

Andersinin kulmatalo v. 1907. P. J. Pitkänen. Kuopion kaupunginarkisto.

¹ Kuopion museon valokuva-arkisto, tontin II-10-1 rakennuslupa-asiakirjat mikrofilmillä.

² Kuopion maalaiskunnan kuntakokouksen pöytäkirjat v. 1906, 1912 ja 1917. Rytkönen (toim.) 1975: Kuopion pitäjän kirja.

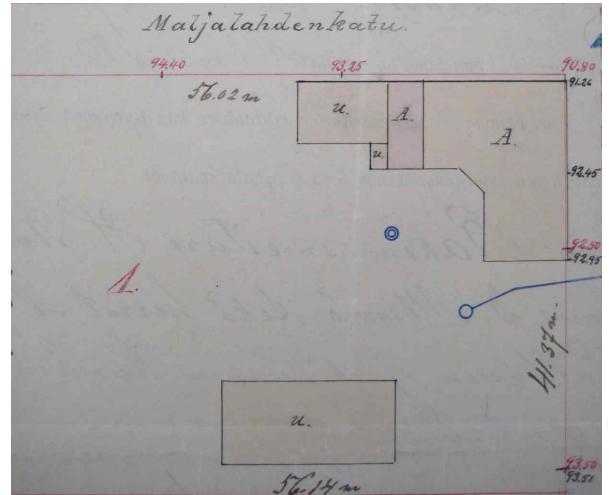

Puusepänkadun varteen kulmatalon jatkeeksi suunniteltu rakennusosa 1917, P.J. Pitkänen. Ote asemapiirroksesta. Kuopion kaupunginarkisto.

Maalaiskunnantalossa työskenteli virkamiehiä, lisäksi rakennuksessa oli odotustiloja asiakkaille, ja vahtimestarin 3 h + k asunto. Rakennuksessa oli 6 sisäänkäyntiä, joista kolme julkisiin tiloihin. Tiloissa pidettiin kunnanlautakuntien, kuntakokouksen sekä valtuuston kokouksia. Tontilla on ollut useita talousrakennuksia pihapiiriä rajaamassa, Maljalahdenkadun varren aitta oli rakennettu kiinni kulmataloon. Nämä ovat hävinneet vuosien 1907 ja 1938 välillä.

Maljalahdenkadun puoli 2009. Tilakeskus.

Tonttikartta II-10-1 vuodelta 1917. Vuorikadun varressa Kuvakukon talon paikalla ollut ensimmäinen maalaiskunnantalo tuhoutui palossa 1912. Tontin etelälaidassa näkyvä aitta purettiin Kuvakukon rakentamisen takia 1939, samoin kulmatalossa kiinni ollut aitta. Kuopion maalaiskunnan arkisto.

Sisäpihan puoli 2009. Tilakeskus.

Maljalahdenkatu 18:aa koskevat dokumentit:

- Vanhimmat löytyvät asiakirjat vuodelta 1882, kauppakirja tontista ja talosta II-10-1. Kuopion maalaiskunnan arkisto. Vuodelta 1884 rakennuslupa tontille II-10-1, Kuopion museon mikrofilmiarkisto.
- Vanhimmat löytyvät piirustukset vuodelta 1907. Päärakennuksen eli maalaiskunnantalons julkisivu- ja tilamuutokset, sekä Andersinin kulmatalon väliseinä- ja tulisijamuutokset, P.J. Pitkänen. Kuopion kaupunginarkisto.
- Vanhimmat löytyvät valokuvat vuodelta 1970. Hannu Puurunen. Kuopion kulttuurihistoriallisen museon valokuva-arkisto.

4 RAKENNUKSEN SÄILYNEISYYS

Rakennukseen on tehty vuosikymmenten mittaan useita sisäremontteja. Tilajaot ovat lähes alkuperäisellään ja väliseinien paikat ovat säilyneet pääpiirteissään ennallaan. Vanhan puolen iso odotushuone on jaettu yhdeksi isoksi ja kahdeksi pieneksi huoneeksi, ja tiloihin on tehty wc:t ja runsaasti kiinteitä komeroita.

Rakennuksen ikkunoista suurin osa on poikkeuksellisesti alkuperäisiä ja pääosin hyvässä kunnossa. Aikakauden rakennuksissa ikkunat on tavallisesti uusittu huonosti tyyliin sopiviin alumiinipuitteellisiin.

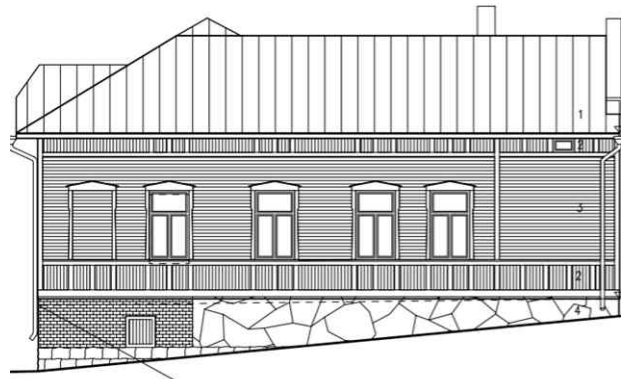
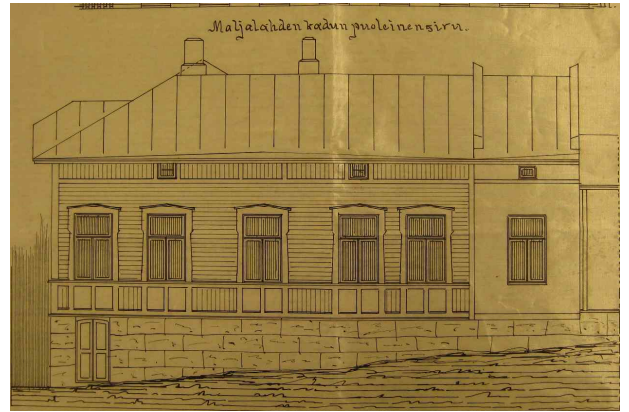
MLK:n talon eteisaula. Lattiarakenteista on purettu pois asbesti ja samalla eristykset ja lattiapinnat uusitaan.

Pääsisäänkäynnin paikka on siirretty sisänurkasta lastulevyeteiseen. Pädyn talonmiehenasunnon huoneet muutettiin toimistoiksi 1957 ja omat sisäänkäynnit asuntoon tukittiin. Tuolloin uudemman puolen huoneita yhdistämään puhkaistiin keskikäytävä.

Yllä v. 1965 rakennettu lastulevyumpikuisti ja sisäpihan julkisivua, ikkunat vaihdettu 1957. Alla säilynyt alkuperäinen varaston ulko-ovi.

Kaikki sisäpinnat on uusittu useaan kertaan, sisäseinät ovat lastu- tai kuitulevyypintaisia ja lattia muovimattoa. Muovimaton alta paljastunut alkuperäistä puulattiaa. Uudemman puolen lattialankkujen naulat ovat höltyneet ja nousseet lattiapinnasta ylös noin sentin, mikä hankaloittaa hiontaa. Olisi suositeltavaa ottaa vanhat lankkulattiat kunnostettuina käyttöön. On myös mahdollista, että lastulevytysten alta löytyy vanhoja tapetteja tai paperointeja.

NURKASSA PAINUMA N.200 MM
EI OLE ESITETTY KUVASSA

JULKISIVUMATERIAALIT

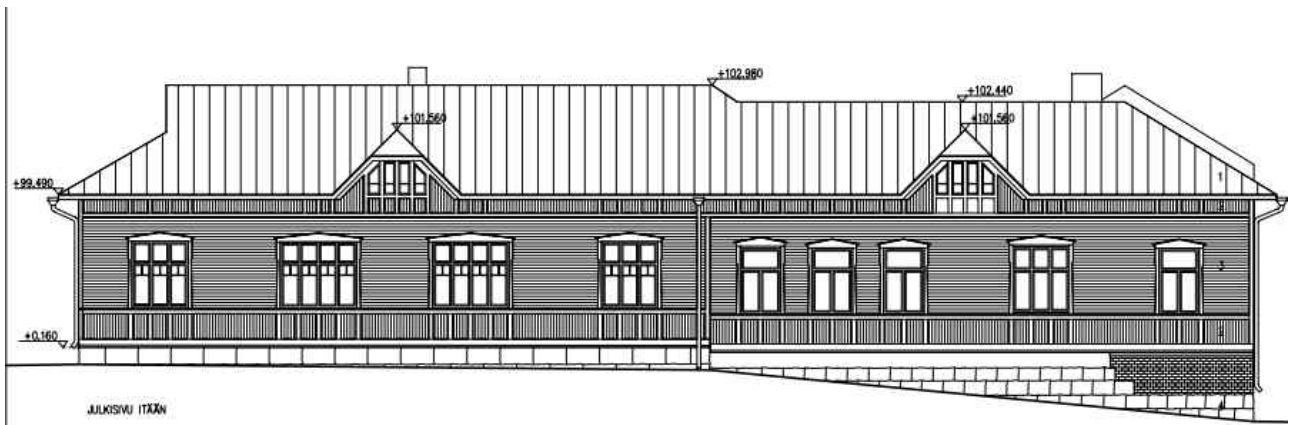
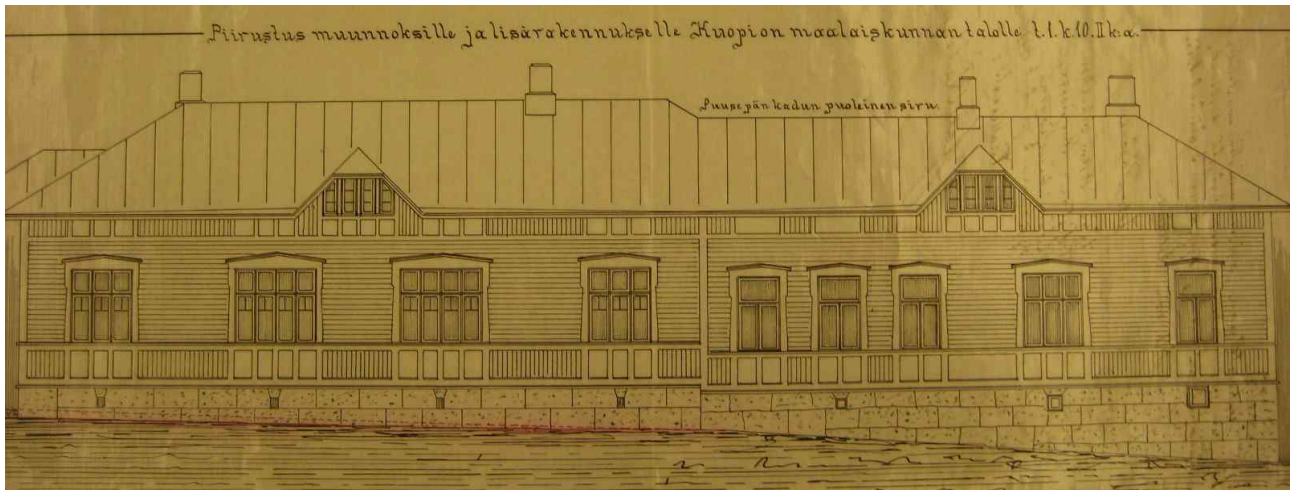
Muovimaton alta on osassa huoneita löytynyt vanha puulattia. Lattiaa on etenkin vanhalla puolella paikattu laajasti, uudemmalla puolella lattialankutus on säilynyt lähes kokonaan.

Rakennus on ulkoisesti säilynyt pitkälti ennallaan. Vesikatto on uusittu ja ullakolle on lisätty puhallusvillaa 1990-luvulla, muuten rakennus on ikkunoita myöten alkuperäisulkoasuunsa. Vanhat valokuvat osoittavat, että Maljalahdenkadun ja Puusepänkadun taso on ajan saatossa noussut, ja kivijalka on jäänyt paikoin katutasen alle puolisen metriä. Talon pohjoispäädyn kellariovi on jäänyt katutasen nousun takia käytöstä ja ovesta on tehty tuuletusluukku. Valokuvista päätellen rakennus on ollut 1970-luvulla nykyistä vaaleampi, mahdollisesti vaaleankeltainen. Alkuperäinen värititys ei käynyt ilmi rakennuspiirustuksista.

Oikean reunan kuvat: Ylinnä Maljalahdenkadun pääty 1917, yläkeskellä ajantasapiirros 2009. Keskellä Puusepänkadulta 1985,³ alinna 2009.

³ Kuvanro 2947:565, Helena Riekkä 1985. Kuopion museon valokuva-arkisto.

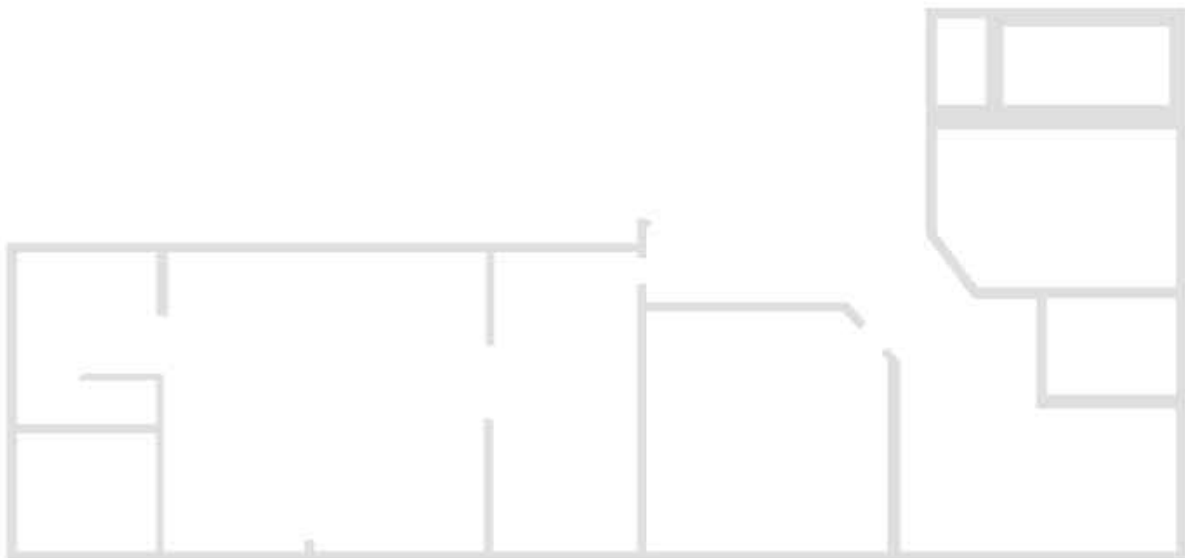
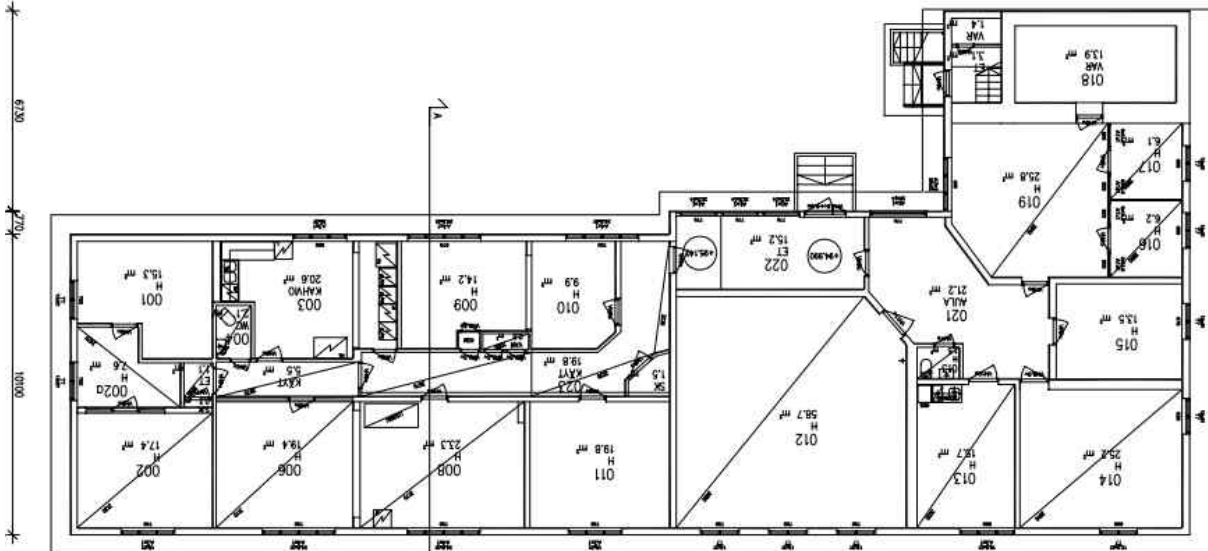
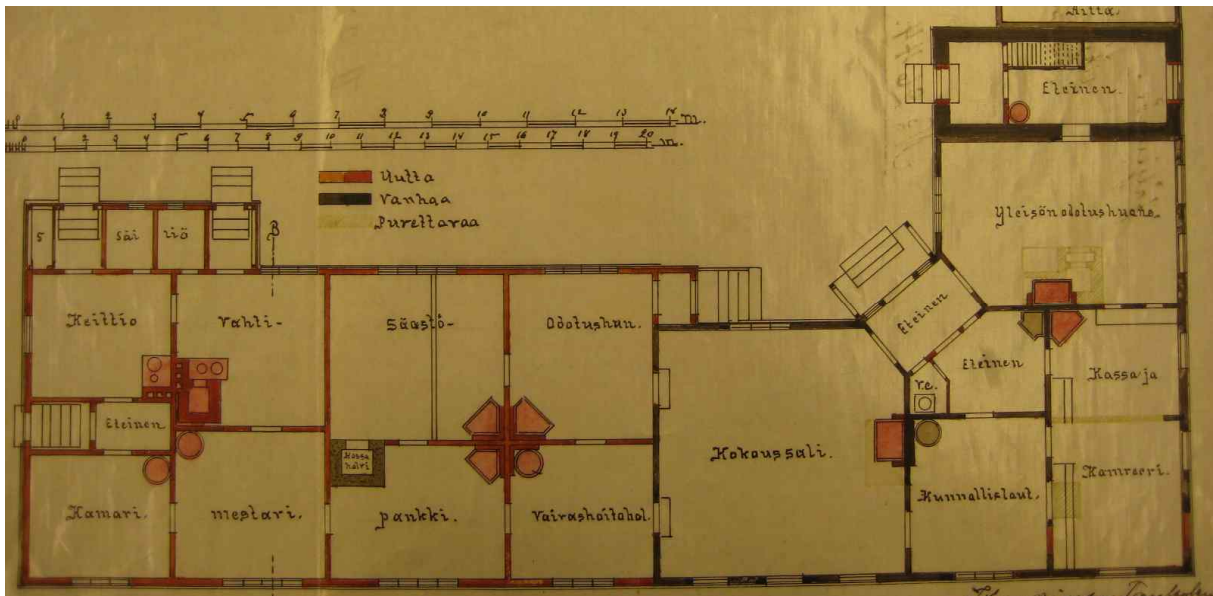

Ylinnä alkuperäispiirros v. 1917, alla ajantasakuva 2009. Rakennus on ulkoasultaan lähes alkuperäisellään. Vanhan osan ja jatko-osan erottaa ikkunatyypistä ja kivijalasta: vanhan osan ikkunat ovat 1880-luvulle ja kertaustyylielle tyypillisesti T-mallia, uuden osan ikkunoissa pikkuruutuineen on jugend-muistumaa.

Vasemmalla koilliskulma 1970,⁴ oikealla 2009.

⁴ Kuvanro 1004:204 Hannu Puurunen 1970. Kuopion museon valokuva-arkisto.

Yllä pohjapiirros 1917, keskellä ajantasakuva 2009, alla piirustusten perusteella alkuperäisinä säilyneet hirsiseinät. Luoteispäädyn paksut seinät voivat olla tiilimuuratut, sillä alla on tiilimuurattu kellari.

Rakennuksen vanhan osan alla on alkuperäinen, kalkittu tiiliholvattu kellari, joka saattaa olla jopa tontin aiempien rakennusten ajalta eli 1870-luvulta. Se on silmämääräisesti arvioiden kohtuullisessa kunnossa lukuunottamatta muutamia halkeamia seinissä. Saman aikakauden taloissa kellari on säilynyt erittäin harvoin. Kuva oikeassa reunassa: sisällä toimistohuoneissa alkuperäistä ei ole nähtävissä ikkunoita ja muovimaton alta paljastuneita lattialankkuja lukuunottamatta.

5 RAKENNUKSEN ARVOT JA NIIDEN SÄILYTTÄMINEN

Vuorikatu 27 ja Maljalahdenkatu 18 sisältyvät Kuopion kaupungin kulttuuriympäristöjen hoito-ohjelman (2007) kohdeluetteloon kulttuuri- ja rakennushistoriallisina kohteina. Molemmat rakennukset on osoitettu Kuopion seudun maakuntakaavassa (2008) *maakunnallisesti tärkeäksi alueeksi* (ma 11.1310).

Rakennus on säilyttänyt poikkeuksellisen hyvin alkuperäisen ilmeensä (1800-luvun lopulta ja vuodelta 1917). Vesikattoa on uusittu, rakennusta on maalattu ja joitain ikkuna- ja oviaukkoja on tukittu, mutta pääpiirteissään rakennus on ulkoisesti ennallaan muotokielen, aukotusten ja seinäpintojen jakojen suhteen. Myös sisätilojen jaot ovat muuttuneet verrattain vähän. Kuitenkin kaikki sisäpinnat on moneen otteeseen uusittu, lämmitysuunit on purettu, ja uuteen osaan on tehty entisen vahtimestarin asunnon halkaiseva käytävä ja toimistohuoneita. Sisätiloissa osa väliseinistä on alkuperäisiä hirsisiä, ja niiden säilyttäminen on suositeltavaa. Rakennuksen luonteeseen ja arvoon sopii ulko- ja sisätilojen korjaaminen restaurointiperiaattein, eli tutkitaan mahdollisuus palauttaa esim. alkuperäiset lattialankut käyttöön, sekä paperitapetoida tai pinkopahvittaa sisäseinät.

Oikealla: Entinen mlk:n talo ja Kuvakukon talo muodostavat suljetun korttelin. Kuvakukon taloa näkyvissä kuvan vasemmassa laidassa.

Alkuperäiset puupuiteikkunat tulisi säilyttää, vaikka niiden korjaaminen voi olla hinnakkampaa kuin uusiminen. On poikkeuksellista, että yli sata vuotta vanhassa rakennuksessa on tallella vanhat ikkunat, ja alkuperäisten ikkunoiden vaihtaminen alumiinipuiteellisiin haittaa rakennuksen historiallista ja kaupunkikuvallista arvoa.

Entisellä tuomari Andersinin talolla, sittemmin Kuopion maalaiskunnantalolla on arkkitehtonista arvoa tunnetun suunnittelijan P.J. Pitkäsen työnä, kulttuurihistoriallista arvoa pitkän ja yhtenäisen hallinto- ja virastokäyttöhistoriansa vuoksi, sekä maisemallista arvoa osana rännikatujen varsien historiallista säilynyttä rakennuskantaa. Maakuntakaavan, kulttuuriympäristöohjelman ja arvojen perusteella rakennuksen suojelua asemakaavassa tulisi harkita esimerkiksi määräyksellä sr: suojeltava rakennus. *Rakennushistoriallisesti, historiallisesti tai maisemakuvallisesti arvokas rakennus. Korjaus- ja muutostöiden yhteydessä on säilytettävä rakennuksen ominaispiirteet.*

6 LÄHTEET

Painetut lähteet

Kuopion kulttuuriympäristöstrategia ja hoito-ohjeet. (KKH 22.10.2007).

Rieki, Helena 2005: Kuopion kaupungin rakennushistoria. Kaupungin rakentamisvaiheita vuodesta 1875. Kuopion historia VI.

Rytkönen, Antti (toim.) 1975: Kuopion pitäjän kirja.

Painamattomat lähteet

Kuopion kaupunginarkisto, rakennuspiirustukset, rakennuslupa-asiakirjat ja toimenpideilmoitukset tontilta II-10-1.

Kuopion kulttuurihistoriallisen museon valokuvaarkisto: tonttia II-10-1 koskevat valokuvat ja asiakirjojen mikrofilmit.

Kuopion maalaiskunnan arkisto, kunnallislautakunnan vuosikertomukset 1884 – 1969; Maalaiskunnan kiinteistöjen omistusoikeusasiakirjat Ha:1-2; Maalaiskunnan kuntakokouksen pöytäkirjat Ca:1-2. Aineistojen säilytyspaikka Kuopion kaupunginarkisto.

ⁱ Kuopion maalaiskunta osti puolikkaan tontin taloineen tuomari A. F. ja Betty Andersinilta 1906. He puolestaan olivat ostaneet kiinteistönsä tuomari Emil Andersinilta 1891, joka oli hankkinut kiinteistön Anton ja Thilda Rönholmilta 1882. Kiinteistön omisti v. 1876 kauppiaspariskunta Rätty. Tontilla on ollut Vuorikadun varressa päärakennus ja sisäpihan puolella ulkorakennuksia, sekä Maljalahdenkadun ja Puusepänkadun kulmassa pienempi asuintalo – nykyinen Maljalahdenkatu 18:n rakennus. Kuopion maalaiskunnan kuntakokouksen pöytäkirjat (Ca:1-2 1868 – 1918) sekä maalaiskunnan kiinteistöjen omistusoikeusasiakirjoista (Ha:1-2 1878 – 1968).

ⁱⁱ P.J. Pitkäsestä ja J. Stenbäckistä on kattavasti tietoa Helena Riekin Kuopion kaupungin rakennushistoria vuodesta 1875 – teoksessa mm. sivuilla 532-533 ja 545.